

„ЗАСТАВА“ излази три пут у недељу, уторником, четврком и суботом.

Цена је на годину 12 фор., на по године 6 фор., на четврт године 3 фор. аустријско вред. за Аустрију, а за Србију на годину 120 гроша на по год. 60, а на четврт године 30 гроша.

ЗАСТАВА.

Огласи се рачунају по колицини врсти, које из гармоника заузимају, и за сваку врсту плаћа се за први пут 7, за сваки даљи пут 5 новч. Осим тога за жиг увек по 30 новч. Дописи се шаљу уредништву а предплата администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Пешти, Göttergasse, Nr. 20.

БРОЈ 45.

У Пешти, у четвртак 18. маја 1867.

ГОДИНА II.

„ЗАСТАВА“ се преноси у Нови Сад. Ово јој је последњи број који у Пешти излази. Почивући од идућег броја, она ће у будуће излазити у Н. Саду.

Писма са предплатама, дописи, и све што ко буде имао слати уредништву нашег листа, молимо, да одсад шаље управо у Н. Сад.

Неможемо да оставимо Пешту, а да не изјавимо наше најтоплије признање и хвалу оној браћи, која су нас за време нашег бављења у овом туђем месту подпомагала у нашој јавној радњи. Уредништво.

Пешта 17. маја.

Претресање уговора париског од 1856. као да ће бити први посао дипломатији, после мирне расправе луксембуршког питања. Пут цара Александра и султана у Париз сматрају се као претечни знаци томе. Већ и у Инглеској, где се дојуче одрицаше могућност претресања споменутог уговора, признаје се данас, да се није далеко од те могућности. Тако министарски лист у Лондону, „Глоба“, пише: „за сваког који мотри на политику влада, већ је јасно, да ће се скоро учинити енергичан корак за претресање уговора париског од г. 1856., који имађаше за циљ да обузда освојачке намере Русије спрам отоманске царевине.“ „Русија жели, додаје исти лист, да се збришу ограничења која јој се онда поставише, и нарочито што се тиче неутралисања Црног мора. Аустрија је готова да подпомаже руски предлог. Прусија и Италија као да су обе наклоњене Русији. Наша (инглеска) влада одупираће се крепко сваком преименању уговора од 1856. Али се незна, да ли ће Француска волети да се одржи тај уговор, или ће ласкати цару, одобравајући, да се униште важне тачке истог уговора. Наполеон III. дозволиће то по свој прилици, ако му цар даде какву накнаду (quid pro quo).“

Било и да се уговор од 1856. узме у претрес, по жељи и на предлог Русије, хришћански народи на Истоку једва да се могу надати истинским олакшицама од тог дипломатског посла. Почујмо само, како се органи западни сила о томе изражавају. Инглеска „Морнинг Пост“ нада се, да ће долазак султана у Париз припомоћи уређењу Источног питања, „које наново тако небројеним залетима грози.“ Али ево у ком смислу она то уређење означаје: „Његово цар. вис. (султан) сусрешће се, вели „М. П.“ са царем од Русије и другим владоцима. Није немогуће, да ће он сталношћу и одважносту својом учинити упечаток на њих. Није ли он господар од големо царевине, која се шири од Београда до Персијског залива, у којој влада мир (sic!), заузимајући једино острво Криту, где устанак продужују Грци, који у тој земљи играју онаку ролу, као Америко-Ирландези у Британској? (т. ј. ролу „револуционара“). Мора се признати, да многи сматрају Турску, као на прагу пропасти, а незнају да она има сталности и снаге у себи. Упоредимо само друге државе са државама Абдул-Азиса, и наћићемо, да оне нису у најгорем стању. Погледајмо, н. пр. на Аустрију суседну Турској. Ако Турску Грци узнемирују, неузнемирује ли и Пољска непрестано Русију? Има ли Шпанска право, да се баца каменом на Турке? Може ли се Италија похвалити својим стањем, ма да је изванредним приликама подпомогнут развитак њен? Нико неће тврдити, да и Цариград задаје онако непосредну опасност, каква грозаше Паризу и Берлину пре неколико месеца. — Турци нису улегли у Европу, као Аустријанци у Италију.“ Заступајући тако варварску силу на Истоку, лист цивилизоване Инглеске закључује, да султан путује у цели, да владоце Европе увери, да се он решио: сачувати своје земље недирнуте и одржати ову независност и ону целокупност Турске, што беху пресудна реч у политици лорда Памерстона, и за којих одбрану ратоваху западне силе у Криму. Предпостављати, да ће Турска уступити краљу од Грчке Кандију са њених 80,000 мусулманских обитатеља, само за љубав тога, што једна шака протува подстичу буну, и што би то острво било згодан мизраж за руску невесту краља Ђорџа: тако што преспостављати, било би, по инглеском листу, нагрдно. „Ако се уговор париски, додаје он најпоследње, мора поцепати, Турска, ма шта било, трпеће последице тога. Турска има великих извора снаге, као што је то осведочила оне зиме, кад Омер паша у битки на Дунаву потуче целу руску војску, пре него што Инглеска и Француска мо-

гоше јој притећи (Турској) у помоћ; и као што је осведочила у одбрани Карса. Али докле је врло сумњиво, да ће Турску њени пријатељи оставити, извесно је, да њени непријатељи имају огроман посао пред собом, ако хоће да дођу до деобе њене царевине. Треба се надати, да пут султанов може донети онако споразумљење и погодбу између сила, каквим ће се осигурати стадан мир на Истоку.“

Полузванична „Преса“ француска пише скоро у истом смислу, само са неким извињањем. Она пре свега напомиње гласове о заједничком кораку европских сила ради ослобођења Кандије, и тврди да су ти гласови сасвим неосновани, „упркос усињавању Русије, да остале силе склопи на заједнички корак за Кандију.“ Затим вели: „прости здраву разум каже, да у овај шах, кад султан долази као гост цару, париски двор неће придружити се кораку опредељеном да учини немио упечаток на султана. Нетреба заборавити, да је пре неколико месеци, кад је дипломатија први пут поменула порти за ослобођење Кандије, да је тада Фуад паша одговорио представницима великих сила посланицом, у којој је рекао, да би требао још један дан од Наварина, па да се Турска намора на такву жртву.“ Међутим, „Преса“ се несумња, да ће влада француска завреше бављења султановог у Паризу, осведочити своју брижљивост за хришћанске народе под господарством мухамеданским. Али је, у исто време, и уверена, да ће боље постићи своју цел та влада, ако се буде ослонила на благовољење Абдул-Азиса, него ако би се придружила заједничком кораку сила за Кандију.“

„Меморијал дипломатик“, аустријски лист у Паризу, потврђује, да у садашњим околностима нема ни спомена о сагласију европских сила за народну ствар Кандије; па уз то баца поглед и на друга питања у источној питању. Ту он обнавља оно, што се већ неколико пута досад у аустријским листовима рекло, а наиме: „Аустрија неможе никако допустити, да се установи на Дунаву „нека независна област“ у суседству њеном. Јер та област била би постављена у таквак положај, да би из ње могао букуити немили славенски покрет, који би потресао и мир у средини Европе. Па онда, у Босни и у Херцеговини Мухамеданци су тако снажни и аристократија турска тако силна, да се може са осномом очекивати енергичан одпор сваком покушају, којим би се шло на увођење искључиво хришћанског господарства у тим земљама.“

Султан ће се, као што из Цариграда најпоследње јављају, кренути на пут две недеље позније, него што се било најпре чуло. Пратиће га и француски посланик на том путу; а француске и инглеске ратне лађе следиће му од Дарданела до Тулона. Сва је прилика, да ће султан и Инглеску походити.

Из Скадра телеграфички 13. о. м., да од 11 дана није нико у Црној Гори патио од колере. Услед тога дигнут је и санитарски кордон, који беше постављен од аустријске стране.

„Ендепанд. белж“ јавља, да ће се скоро састати у Минхену пуномоћници југонемачких државица, ради саветовања о будућим одношима јужне Немачке са Северо-Немачким савезом.

„Норд. Алги. Цтг“ од 15. маја пише, да се између Прусије и Данске воде преговори о присаједињењу северног Шлезвига последњој. Услови би били, да Данска прими један део државног дуга полабских војводина, и да се обвезе на заштиту немачке народности.

Инглески парламенат закључио је, на предлог владе, да се у Ирландској још неповраћа закон о сигурности личне слободе (habeas corpus), који је још у почетку покрета феијана привремено дигнут. Из Ирландске биле су поднете краљици молбе за помиловање осуђених феијана; те молбе нису уважене, одговорено је да ће се извршити пресуда над онима који су на смрт осуђени, а таквих досад има 4 на броју. Ту суровост владе осуђују слободњачки листови у Инглеској, као и ван Инглеске.

Званичне инглеске новине донеле су краљичин проглас, којим се инглеске населбине у с. Америци сједињавају политично, све под једним именом: Канада.

Париски „Монитор“ доноси један телеграм из Мехика од 5. маја п. р., у коме се вели, да се цар Максимилијан све то тог дана бранио Квератеру противу републик. Мехик. новине 15. т. м. јављају, да је Квератера узета и цар Максимилијан ухваћен од републиканца.

Пешта, 16. маја. Закључак посланичког дома угарског сабора, да се избере одбор који ће израдити диплому крунисања, саопштен је јуче, по наређењу устава дома, магнатском дому. У јучеравој седници посланичког дома бирани су гласањем чланови за речени одбор; па кога је избор пао, то ће се у идућој седници јавити. Затим је опредељен буџет дома за овај месец. Па онда се приступило саветовању о предлозима које је министарство поднело сабору 20. (8.) т. м. Коломан Тиса напомене, да се притом неможе већати и о владиној предлогу закона о заступању војене границе, јер тај предлог небеше предат одсецима, а за његово претресање у пуној седници дома, није још дан опредељен. Деак одговори, да је то истина тако, али ипак дом може определити, да се после претреса осталих предлога које је министарство поднело, приступи и реченом предлогу о војеној граници. Скупштина одобри Деаков разлог и изрече своје закључење у том смислу. Перовођа прочита предлог закона о заједничким пословима. Ченгери, као извештач главног одбора девет одсека, изјави, како тај одбор нема у начелу ништа приметити противу истог предлога закона, него ће при претресању појединих тачака предложити неколика стилистична преименања. Радај, као извештач деветог одсека, који је одвојено свој глас од мњења осталих осам одсека, изјави се противу министарског предлога о заједничким пословима. Он одбацује увод тога предлога, јер се у њему изричу начела, којих досад небеше у угарском уставу, те је у опасности, да ће се из тог увода — тих начела моћи изводити закључења штетна за права народа. Даље, он изриче сумњу деветог одсека противу §§ 24., 25. и 26., као и противу двају последњих ставова предлога, и даде глас противу овога. Деак одговори, да се у предлогу ништа више мењати нема, и да је сад питање само: хоће ли дом закон о заједничким пословима одма или доцније донети; и даље, да ли дом прима или неприма преименања која је влада учинила у ранијем закључку његовом. Посланик Бониш зажели, да се одвојено мњење деветог одсека прочита, што одма и буде. Потом узме реч противу министарског предлога посланик Бесермеки. Међу осталим, он тврди, да су многи посланици гласали у своје време за закључак дома о заједничким пословима, само што се надаху, да ће тиме ускорити обновљење усгава, али и да ће доцније моћи још једном о садржини закључка саветовати се. Сад буд обновљење устава није сасвим постигнуто, ту се неће да допусти, да се о садржини закључка више говори. Он неодобрава предлог закона и зато, што би уважењем истога од стране дома, краљ одма био овлашћен, да по својој вољи располаже о најважнијим предметима, те тада и угарски сабор неби у ствари био никакав парламент. Бесермеки предлаже, да се у предлогу закона учине оне измене, којима ће се сачувати бар облик уставности. Гици као и Деак мисли, да сад једино може бити питање само о овоме: хоће ли дом већ сад, или доцније дати закон о заједничким пословима. Тек пошто се то питање реши, моћи ће се саветовати о садржини предлога. Председник министарства Андраши придружује се Деаку што се тиче мњења: да се дом има саветовати само, хоће ли се предлог о заједничким пословима сад одма или доцније узаконити; и даље, хоће ли се примити или не промене ранијег закључка сабора које министарски предлог садржи. Да ли ће се уобште закон о заједничким пословима дати или не: то питање неможе, по речима г. Андраша, бити више предметом саветовања. Он додаје, да у сабору, па и у целој земљи нема ни једног човека који дели мишљење његовог предговорника. (Проф. Бела Кеглевић одговара —: „има их, има.“) Даље, изјављује одважност министарства и већине у сабору, крепко да бране начела у којима се слажу. Бониш примећује, да се из речи г. Андраша види, како би нужно било, да се и одвојено мњење 9 одсека печата и посланицима разда. Он вели, да 9. одсек није противан самоме донашању закона о заједничким пословима, као што г. министар сматра, него је противан једино овоме: да се министарски предлог сад већ узаконује. Министар Андраши одговори, да се он држи речи Радаја.

Бесермеки хтедне наново реч узети, да би доказао, да је г. министар погрешно тумачио оно, што је он први пут казао. По домаћем реду ни један посла-

ник неможе два пут о истом предмету говорити; па се и Бесермењу недопусти, да по други пут говори. Председник дома постави у смислу изјаве Деака и Гиција питање за гласање, и пресудна већина дома изјави се: да се одма приступи узаконявању предлога о заједничким пословима. Услед тога отвори се већање о предлогу закона уопште. Коломан Тиса у подужој беседи изјављује жељу, да се изостави увод као и разлагање у предлогу, почем дају повода двосмисленом тумачењу; даље, да се тачке 24. 25. и 26. у првашњем смислу опет напишу; и, најпосле, да се изостави закључни став, па да се на место њега стави: ако се услови постављени у тачкама: 24. 25. и 26. неispуне, или се те тачке уопште неостваре, да Угарска у том случају остаје при својој праву по коме може самостално, средством свог сопственог законодавства, располагати о свему оном, за што се вели, да припада заједничким одношајима, као што и свака друга држава има право да сама располаже о својим одношајима. За Тисом говорили су Бесермењи, Жедењи и Бониш. Бесермењ доказиваше, да је садржина предлога 67-це како у земљи, тако и највећем броју посланика непозната. Он у име крајње левице придружује се Коломану Тиси. Жедењи тврди, да је устав већ сасвим обновљен, и да је то сабор признао, чим је, после наименовања министарства, дао глас за предлог о новацима (рекрутима) за војску. Бониш пребацује Жедењу, што данас сматра за потпуно повраћен устав, а у својој прекјучорашњој интерпелацији изјавио се у противном смислу. Тиме је закључено већање уопште о предлогу закона за заједничке одношаје, и одма се предузме претресање појединих тачака. Пошто се одобре промене стилистичне предложене од главног одбора 9 одсека, председник изјави, да ће се сутра (17. о. м.) гласити о примњиву предлога закона о заједничким одношајима.

У јучерашњој седници горњег дома, напоменуто је председник Мајлат, да томе дому ваља сад да развије већу делатност него икад пре, и јавио је, да се у истој седници имају изабрати чланови за регниколну депутацију. У то је перовођа посланичког дома донео закључак овога о дипломи крунисања; тај закључак одма је прочитан у магнатском дому. Гроф Ј. Цираки изјавио је радовање дома, што ће се једном испунити жеља народа за крунисање краља; па је поздравно радомно и речени закључак посланичког дома, велећи, да је мудрост заповедала, да се учини изузетак од строгог смисла закона, што се тиче сазивања хрватског сабора. Затим председник позове чланове на гласање о пошљавању регниколне депутације, и сви се изјаве за пошљавање. Одма се приступило и избору чланова за ту депутацију; изабрани су: кнез-принас, барон Шењен, патријарх Маширевић, гроф Ј. Микес, гроф Јосиф Паљви, митрополит Шагуна, Јосиф Томшањи, бар. Ал. Апор, барон Гавр. Проњан, и гроф Гедеон Радај (млађи).

Пешта 16. маја. У данашњој седници посланичког дома уг. сабора, председник је саопштио, на кога, услед јучерашњег гласања, пада избор за одбор који ће спремати диплому крунисања. Наиме изабрани су: С. Бониш, Г. Деак, барон Ф. Подманички, П. Њари, К. Тиса, К. Гици, А. Ченгери, барон С. Кемењи, П. Трибунац, Ђ. Јовановић, Е. Сабо, Е. Траушенфелс, Л. Баднај, Е. Жедењи, гроф Г. Апоњи, А. Дожа, К. Сас, Г. Бартад, Ј. Хошу, С. Бито, Ј. Јуст, Ф. Пулски. Затим се отворило саветовање о министарским предлозима, и пре свега о предлогу што се тиче положаја палатина А. Зичи продлаже, као извештач главног одбора 9 одсека, да се учини нека статистична измена. Радај, као извештач 9. одсека доноси предлог, да се одреди особити одбор који ће означити круг радње палатинове. К. Тиса предлаже, да се у предлогу 9. одсека поправи последња врта тако, да се избор палатина предузима пре крунисања. Халас и Бесермењи изјављују се против предлога министарског. Бониш се слаже са предлогом К. Тисе. Деак говори за узаконяње предлога који су министри поднели.

ДОПИСИ.

Р. — У Новом Саду 12. маја. Знај да ће вам и ко други описати маџистратску рестаурацију, која се зби овде 10. маја; али је она тако знатна не само по ову варош, него и по цело Србство, да неће бити сторега, што више о њој чути. Рестаурација се обдржала у најбољем поредку и законој форми 19. маја, као што је унапред било одређено. Премда се при попису бирача и то — жали боже од неких Срба — ишло у атар више несрбима, него Србима, ипак се Срба уписало око 1150, а осталих народности — међу које треба бројати и Србе католичке вере, Славене итд. — око 750. Али при самом рестаурационом акту било је Срба око 900, а несрба да речемо највише 400 — а по јавном признању Карла Грозингера 500. — Ови видећи да су у мањини, почеше протестовати пре него се поче рестаурација, па хтедохе без сваког основа и забуду и неред учинити, не би ли се рестаурација обуставила. Телеграфоваше и министарству, али једва на трећи телеграм добише одговор, да се мора рестаурација свршити. Председник рестаурације примио им је

протест у записник, али уједно изјавио, да се рестаурациони акт не може и не сме обустављати, јер је пошао и свршиће се у савршено законном поредку. И заиста је председник одржао реч и рестаурацију мушки и достојанствено свршио до краја, као што се могло очекивати од његове вештине и енергије. И тако рестаурација, започета око 1/10 сати пре подне, свршила се око 1/4 по подне у најбољем реду и са свима законим формалностима, премда је од противне стране ексесима више пута даван повод. И тако одржасмо моралну победу и показасмо, да умемо и своје право, а уједно и законитост одржати и правични бити. Уздам се, да ће вам и ко други јавити, које су особе за частнике и представнике варошке изабране, а изабране су готово све с акламацијом. Само око г. Е. Чакре, као представника, било је и противних гласова, те је већином гласова изабран, а г. Марко Поповић, пошто се увери, да га већина неће за представника, одступио је од кандидације. На место његово хтеде народ имати његовог сина г. Ђиру Поповића, али се овај не хтеде примити. Праведан се обзир узео и на несрбску страну, те је од те стране изабран вел. судица, први сенатор са још једним сенатором и виценозором. Несрбима, и то поглавито неколицини Немаца би, као што ће вам бити познато, највећи камен спотицања г. др. Св. Милетић, и то само што је добар Србин, а врсноћу му и сами противници признају. Даље хтеде несрбска странка, да има половину частника и представника, премда нежају за то ни способни људи, јер им и вође при рестаурацији беху и опет Срби, који никад не имадохе чувства србског, а сада печат ударише на своје одметништво. Имадохе и једног младог србског адвоката, који одмах у почетку свога деловања показа, чему се Србство од њега може надати. Чујемо, да од Немаца добија адресу захвалности, што се за њихову корист трудио, ето то је најкарактеристичнији доказ послу његовом. Еле покрај свих тих сплетак, покрај свега тога што се наш народ завараваше од неких — међу којима је на жалост и један србски свештеник М. —, да ће бити боја и крви, да ће доћи компанија солдати, — ипак наш народ остаде слојан, и показа свест, која би на понос била и изображенијем народу, и показа, да приватне пизме престају онде, где се за опште добро ради. Нека се увере то неколицина Срба, које ваља бројити међу несрбе, који се одметоше од своје браће, да с туђином ни за народ свој, ни за личну корист своју не могу ништа учинити изван јата своје браће радећи против њих. Нека се увере, да њихова невера другога трага неће за собом оставити, ван жиг на неверном челу њиховом. При рестаурацији показао је народ на неким и неким, како је његова освета истина спора, али сигура, и како је он неумитан, и како не прашта неверства, ма да би поједини и опростили. Еле ми Срби не славио сада само рестаурацију, него и моралну победу, коју одржасмо над противницима, којима није било стало до општега добра, него до пизме и личне користи. Овдашњи Немци чуде се, како неки овдашњи Срби, који беху популарни, на један пут непопуларни постадохе, по свој прилици мисле на оне грдње по новинама на наше најврсније људе. Премда се они варају, да ти људи и беху кадгод популарни, него беху безобразни, али ипак нека се сада увере, да наш народ врло добро зна ценити и разликовати своје врде људе од одпадника и неверника. Нека се увере, да Србин сваку међусобну неслогу зна угушити, како дође до тога, да му се ломе судбина. То се на рестаурацији довољно и одвише показало. Сад да речемо коју о протесту несрба. У чему је тај протест, који је поднесен пре него што се поче акт рестаурације? У томе, што Срби не хтедохе, да се по некоме устеном уговору — кога и по самом противничком признању у ствари и нема —, са частницима и представницима напоре деле. А би ли та подела била законна? Закона није, јер закон не обзирају се на веру и народност хоће само веште и способне људе. А није ни правична, јер Срба има у овој вароши становника око 10,000, а остали народности око 6000. Одкуда дакле пропорција половине? Даље сами Немци веле, да је тај уговор био само између Срба и католика. А шта ћемо онда са калвинцима и другим вероисповеданима и народностима? Еле је очевидно цела протестација недотупавна, а од коловођа њихових, који способност врло добро познајемо — ништа се боље није ни дало ишчекивати. А кад већ пре, него што се догоди рестаурација, коју дадохе неки несрби, јер несуде сви, то је очевидно, што напред видеше, да због своје претежне мањине неће своју незакону цел моћи извршити. Јесмо ли им ми криви, што их има мање, и што се мањина не да надухати и у већину претворити? На најпосле да дадохмо Немцима да бирају себи ма и све и частнике и представнике, где би их искупили, ван ако би, као што је пређе био обичај, узимали за частнике сидаре, пекаре, столаре итд. Та то ваљда неће одрицати, да немају људи, него чак и за коловође узеше Србе, који су код Срба међу последњима што се способности тиче. Неки Немци, а међу њима и адв. Коста Николић, одоше у Пешту да протестују. Сретан им пут. Сад да вам пешто поменем о свечаностима, са којима се сврши рестаурација. Пошто је пре рестаурације више конференција држано о будућем организму ма-

џистратском, на дан рестаурације кренуо се народ из народне каване са заставом, на којој је написано: живео Светозар Милетић градоначелник, и пошао к маџистратском дому певајући: маогаја лета, и одушевљено вичући: живео Милетић. На путу је бачено са прозора неколико венаца, који су заденути на заставу. Народ је са свију страна одушевљено дочекао овај свечани спровод, у коме је било око 2000 душа. Увече би величествена бакљада, при којој учествоваху чланови сваког staleжа. Би варош и осветљена и то својевољно. Нађоше се и неки Срби, који не осветлеше, али није нам ни жао, јер хоћемо да ову славу славе само Срби, којима је србски понос највећа награда. Спровод је са заставом и са музиком најпре дошао г. градоначелнику Милетићу, по том г. Кондоршу, као председнику рестаурационом, г. вел. судицу Томековићу, г. капетану Камберу, и још другима који свој труд при рестаурацији показаше. Г. градоначелника и ову двојицу поздравно је г. Алек. Радовановић лепим беседама, на које су сва тројица згодно одговорили. Г. Кондорши лепо је народу захвалио на почастима, коју му народ тако усрдно учини. За то је време са различитих страна стигло више телеграма, у којима се честита, што се за градоначелника изабра др. Св. Милетић, а из Сомбора јавља, да му је тамо у славу даван на дан рестаурације банкет, при ком је било око 200 особа. Толико за сада о рестаурационом акту, а о самим последицама, од којих се најбољем успеху надамо, биће више разговора.

Нови Сад 14. маја. Читајући данас у 43. бр. „Заставе“, како је у Сомбору покушавано, да се у представничкој скупштини реши питање о алтернативи и паритету, немогу пропустити, да вам не јавим, да је и овде подобан покушај учињен, но да је безуспешан остао. Овдашњи начелник сазове, на жељу неколико „Римљана“, представништво од г. 1861. за 8. мај, које се и изкупи; он отвори седницу са изјавом, зашто је сазвао, и одступи од председништва, које му није припадало, као што није права имао, ни саму скупштину сазвати. Председник рестаурације г. Кондорши није ни дошао у ту седницу, а присутни начелник од 1861. год. г. Милетић изјави, да он не може председништво узети, једно што није скупш. законито сазвана, друго што представништво од 1861. г. сад нема права ни о чем другом већати, но само о законитим корацима и мерама, које су за рестаурацију нужне, куда неспода да договор, који право бирача ограничава; ако друга страна хоће договора, нека се као странка организује и са нашом странком приватно договара. Немци се хтедохе упустити у дебату, но ова би пресечена тиме, да представништва нема, и тако се сви разиђу.

Ја сам тога ивешта, да по закону представништво има само две седнице: прву, где се пописне комисије нареде, и другу, кад се већ рестаурацији почне. У првој председава старешина од 1861. год., у другој председник рестаурације. Други седница не може бити, најмање да што стварно расправљају и решавају.

Течај рестаурације биће вам описан, као и резултат њеп. Толико вам могу казати, да је србска странка врло добро организована била. Она је из своје скупштине од 18. изабрала један одбор од више него 20 лица, који је међу собом ужи одбор из 7. лица саставио; овај је у уторник преправио листу комисија, маџистрата и представника, коју је шири одбор у вече уочи дана рестаурације претресао, и утврдио. Објоћ је штампано било, што је нужно; сутра дан су бирачи све једногласно изабрали. Ја вам саопштавам имена изабрани чиновника, и представника. Изабрани су: за начелника др. Св. Милетић, за судца Адолф Томековић, за капетана Ђока Камбер, за сенаторе: Јос. Шилић, Јов. Хаџић, Јов. Матић, Паја Новић, Милош Јездириновић, Алексић; за вел. бележника др. Лаза Костић, за подб. Имре Балла, за физика др. Младен Јејкић; за мерника Моја Костић, за рачуноизпитника Аца Поповић, за грађовника Мозер. За представнике: др. Светозар Милетић, Ђорђе Стратимировић, Стеван Брановачки, Ђорђе Давидовић, Ђорђе Новић, Ђорђе Кондорши, Петар Пинковић, др. Стеван Павловић, др. Данило Медаковић, Алексан. Захарић, Урош Поповић, Пеција, Емил Чакра, Трифун Рајкић, Коста Исаковић, Данило Бица мајор, др. Максимовић, Илић капетан, Илија Христић, др. Јов. Туроман, Павле Михајловић, Јосиф Мачвански, Ђорђе Када, Коста Радуловић, Јевта Мелурић, Ант. Новаковић, Стеван Николић, Јов. Полит Михаило Попадаћ, Јован Панаотовић, Петар Пећ, Анд. Петровић, др. Ђорђе Секулић, Ђорђе Шилић, Ђорђе Шевић, Сава Суботић, Зарија Шилић, Никола Стаић, Јован Димић, Сима Марковић, Никола Милованић, Сима Димитријевић, Павле Шилић, Стеван Јевтић, Гавра К. Поповић, Гавра Мијатовић, Јован Савић, Данило Баић, Максим Миодраговић, Ниња Малетић, Игњат Миличић, Јован Јевтић, Јован Малетић, Мита Максимовић, Стеван Јеленић, Тоша Партић, Паја Миросављевић, Никола Продановић, Гавра Башић, Стеван Керац, Ђока Недељковић, Никола Недељковић, Сава Видаковић, Јован Дотлић, Живан Косировић, Теодор Костић, Милош Сарада, Сиг. Клачањи католич. парох, Павле Вукић руски парох, Товија Лаинхофер, Гавра

Белоховски ев. пастор, Фридрих Алтвирт, Карло Авенг, Балт. Милер, Јакоб Ертл, Фр. Фукхофер, Карло Гросингер, Јос. Гифенбер, Осв. Хубер, Карло Хефнер, Ант. Карло Кегл, Карло Лудвиг, Павле Лацковић, Ем. Дидген, Фр. Мозер, Лав. Менрат, Фр. Пучал, Карло Мајер, Ант. Вајгл, Ст. Винкле, Ст. Балла, Карло Хлавач, Павле Шуа, Јосиф Дали, Јос. Цетл.

У четвр. 11. маја, била је прва скупштина повог магистрата и представништва, у којој је најпре г. Кондорш председавао, док се записник рестаурације оверовао. Ту је иети председник узео нове чиновнике под заклетву, и заклео је такође и председанштво. Сумња је била, да ли је ово последње требало, кад се ни 1861. год. није чинило, нити се знало, да се где чини, но претегла је већина, да се и представници закупа, као и пре 1848. год. По том је председанштво нови начелник примио, и изаслане су неке најитније комисије. Сутра дап би седница представништва и магистрата за избор чиновника, које не рестаурише скуп свију бирача. Питање је било, да ли рестаурацији подпадају чиновници код касе. Закон год. 1848. задржава и без рестаурације, али су ондашњи чиновници касе бирали били, и ми имамо и октроисани од горе постављени. Може ли садаћа власт и представништво за њи одговарати? Ако се пак могу изиовути, који мења цела главна скупштина, или сам магистрат, који закон одговорне чини за њи? Већном гласова би решено, да представништво није позвано, даји рестаурише, а магистрат ће чинити по увиђењу. На питање, да ли да се сиротињски отац укине, сир. каса варошкој придружи, и да се вар. благајнику само помоћник за евиденцију сир. ствари додаде, — би решено, да се задржи место сир. отца. Затим изабрани беше : за поч. вел. бележника Ант. Хаџић, за поч. подбележника Ђока Дерра, за актуара и поч. подб. Фрадл; за пол. комесара Марцековић, за подекзактора : Коста Радловић, за помоћника у гринтовници : Корнел Јовановић, за протоколисте Јован Шилић м.л., за одправника Стоја, за канцелисте : Пера Полит, Даша Дерра, Тушел, Калтнер, Лусканци, Мјта Јовановић, Пешпић, У понедељак се наставља.

Ћ. У Петрограду 9. маја. 1867. У недељу у поноћи кренули смо се из Вилне одакле нас испрати непрегледна гомила народа, у којој остависмо многи ако не баш побратима, а оно доброг пријатеља, и ако смо се у Вилни бавили само један дан. Није вајде, што јест јест. Ако одвојимо све што је официјално и наређено у дочецима, којим нас свуда предусрећу, опет остаје толико срдачности, која се неможе ни помислити да је измајсторисана, остаје толико праве братске љубави да се срце у човеку разиграти мора, па на га какав песимизам притискивао. Ово немојте узети као рђав каланбур, ако вам кажем, да од толико топлог у срџа не осећамо хладноћу севера, која нас је јуче чак и снегом посула, него је доиста тако.

Јуче у јутру застаде воз на станици Острво, пред првом чисто руском вароши од границе. Ту нас дочека много сељака и варошана с општинарима, који нам изнесоше некакав циновски хлеб, и на њему славни пун соли. И ту се изљубисмо и поздрависмо, српнусмо по коју чашу шампањског (у ове крајине капада је то вино јединствено на наша шљивовица) па онда даље. Око подне стигосмо пред велику варош Псков, која је главно место „равноимене“ губерније. Разуме се, да је ту и дочек био величанственији него у малом Острву. Ту нас дочекаше и даме, музика, општинари официри гарнизона (сви у гали), обасуше нас сваком љубазношћу, која им је само на памет насти могла, и поврх свега дадоше нам сваком по коју књигу о знаменитостима Пскова да тако бар нешто сазнамо о њиховом граду, кад не можемо и код њих мало свратити. Кроз снегове и баруштине што су расејани по недогледном равњу, на коме не угледасмо од границе ама ни холмића, како би казао покојни Видаковић, стигосмо око њинице у Гачи и (пред парским селом станица) где нас прихватише осам мештана с музиком и њихових гимназиста (све у униформи, како негда ми носасмо у Београду) и депутати општине петроградске. Од радости и поздрављања и не опазисмо да снег поче падаати (а треба да знате да је ретко који од нас понео зимске хаљине) и тек га онде видесмо, кад нам га Петробуржани показаше, јер и они кажу, да до сад не памте, да је у мају снег падао. У разговору и по осетисмо кад стигосмо у Петроград. На један пут се пред нама заблисташе позлаћена кубета небројених пркава и манастира, а тек што се прикључисмо двору жељезничком, стаде се провањати „Ура“ и „Слава.“ Кад помолисмо главу кроз прозоре, угледасмо грдну масу народа, која радосно нахаше капама и толико узвикваше, да се само бубњеви од музика чули, а више ништа. Али то све није било ништа. Тек кад се прогурасмо кроз простране сале двора до врата, угледасмо хиљаде људи, жена и деце, које нас чекаху на снегу читава три сата више, него што су они мислили да ће чекати, јер је ваљало да стигнемо у 5 по подне, а заустављања и поздрављања путем учинише те једва дођосмо у 8. Све живо се слеже око нас, да нас једва провукоше општинари до екипажа, који нас одведоше до у гостионицу „Belle Vue.“ Целим дугачким

путем, с обе стране улица, по свима прозорима и балконима, свуда само махаће капама, марамима, свуда „Ура!“ и „Слава.“ Пред гостионицом такође ужасна гомила света, која је сваки екипаж на по се громкопоздравила, и дотле стејала док се на балкону не појавише Палацки, Ригер и Браунер. Тек онда се развије. За тим поседасмо да ручамо (или по нашем да вечерујемо. Ту нас обрадова посланик московски, професор Попов, кога су послали пред нас, телеграмом од Срба даљатинаца, што су трговци у Маријупољу (Јужна Русија.) Здрависа је било много, пуних братства и срдачности. Говорили су Браунер, (Чех), Данило (из Приморја српског), Головцики (проф. из Галиције), Ригер, Милићевић, Срезњевски итд.

Зову нас већ, збогом!

Ћ. У Петрограду, 10. маја. 1867. Јуче су нам Петробуржани показали своје најлепше цркве (Казанску и Исакијевску) јавну библиотеку, мозаичку школу и дочекали су нас што може бити свечаније у Маријинском театру, где се певала опера „Живот за цара.“ О дивној руској музици, где ни једнога такта нема који није у словенском духу, и о демонстрацијама разним други пут. Сад хитим да вам јавим нешто што ће бити од веће важности за све Србе. Данас је кнез Горчаков примио из словенских депутатија Србе из кнежевине, а на име г. г. Милана Петронијевића, Ј. Шафарика, М. К. Милићевића, Стевана Тодоровића, и Владана Ђорђевића. Посланици из Аустрије морају ићи најпре своје амбасадеру, па ће их он — ако хтедне — преставити.

Том приликом пошто се кнез поздравио са свима, изговори (Француски) од прилике ово : „Мени је жао што нећу бити у Петрограду кад се вратите из Москве (јер иде у Париз са царем) да се мало подуже разговоримо, јер данас једва имамо толико времена, колико да се поздравим с вама. И тако се по свој прилици нећемо више видети, јер ви видите, ја сам јако остарио. Али то ништа не чини; они који ме замену на овоме месту, биће српскоме народу оно што сам и ја био. Ви сте млада крепака народ, који се дивно почео развијати, и који ће, надам се, скоро много више унапред корачати. Ја истина нећу доживети, (већу је преко 70 год.), али и није нужно. Није нужно да вам казујем моја осећања према србском народу, она су стална. Што се тиче дочека, ви видите да вас народ тако дочекује, да влади не остаје ништа, и да се она не мора мешати.“

За тим је свршена аудијенција.

△ У Петрограду 10. маја. Поход Славена на московску изложбу све то већма политичан значај од замашаја добија.

Први је пут, да се представници од свих славенских племена на земљишту великог независног царства састају.

Као што знате, из Беча је отишло на урочени дан 3. маја тридесет особа : Срба с ове и с оне стране Саве, Хрвата, Слована и Словенаца. Са Чесима (око 25 особа) бијаше састајак у Прерави, где је влак око поноћи приспео, те бијашу Чеси према месечини са „живили“ поздрављени.

На руску границу приспевши славенски гости нађоше се у новом свету. Бијаше то дочек тако братски, тако величанстван, да је сваком срце од радости заиграти морало. У Граници, првом месту руског царства бијаше прва гостба. Ту бијашу славенски гости од Руса срдачно поздрављени. Др. Браунер захвали се на чешком језику, а др. Полит на руском.

За славенске госте бијаше приправљен особити влак, а у том влаку бијаше један дворски салонски вагон, где од сваког племена славенског главне се особе возише. Од Срба бијаше ту др. Полит. На путу на свакој станици, дочека госте музика, војници, цивилне и милитарне власти. У Ченстохову, задржаше се гости да виде најзнаменитији манастир пољски тога и мена. Ту бијаше опет гостбе. Око поноћи приспешу гости у Варшаву. Ту их дочекаше чланови одбора варшавског за изложбу, те их на приправљених екипажа одведоше у велику гостионицу „Европа“ Сутрадан гледаше знаменитости Варшавске.

Око 5 сати бијаше сјајан обед за преко 300 особа у клубу руском.

Знамените ту бијашу напитнице. Од Чеха говораше др. Браунер, од Словака Мудроњи; од Срба : Шафарик и Миличевић из Београда, од аустријски Срба др. Полит. Овога напитница на руском језику бијаше примљена са великим одушевљењем, те бијаше др. Полит на рукама у вис подигнут. Он рече : значајно је што се представници славенски племена среташу у Варшави, пољском граду. И Пољаци су нама славенска браћа. Русија постаје чисто народном, славенском, а славенска Русија неможе бити непријатељ ни једном славенском племену. Русија сада није више само руска, већ славенска. Да живи та нова, народна, славенска Русија!

После обода одоше гости у театар, где имадоше прилике видети изврстан балет и такову мазурку, што се само у Варшави видети може.

У суботу 6. маја кренуше се гости путем Петро-

града, те приспешу око поноћи у Вилну, где на особиту жељу тамошњи Руса остадоше један дан. И ту бијаше сутрадан сјајан банкет. На том банкету особито се допала напитница Миличевића, који рече, да у том нашем весељу ваља да се сетимо и сужне браће на Балкану. Др. Полит, рече напитницу за слогу са Пољацима, ал му бијаше одговорено да Руси хоће те слоге, ал да ју Пољаци неће, нашто он опази, да се Пољаци варају, ако мисле да Руси као Славени могу бити противници Пољацима, а они ако се неће држати Славена хоће пропасти у немачком елементу — које изјаснење бијаше добро примљено.

Из Вилне одоше гости даљим путем у Петроград. На стацијама свуда их публика с одушевљењем среташе, те их понуди по руском обичају са лебом и соли, а даме руске даваше букете.

У понедељак 8. маја на вече, приспешу гости у Петроград. Према падаше снег и готово права мећавица бијаше, ипак више хиљада публике скупљени на жељезници с неописаним одушевљењем поздрависше славенске госте.

Сутра дан гледаше овизнаменитости Петрограда, међу осталим и величанствену Исакову цркву.

На вечер бијаше у великој театару руском, каквог ни у Паризу нема, славенска опера „Живн за цара.“ Славенски гости бијашу са дуготрајним „ура“ поздрављени, а театар бијаше дубокм пуи, те и на улицама стајаше публика да види славенске госте.

Сутра је велики банкет од хиљаду особа.

У суботу одлазе гости у Москву.

ОТВОРЕНО ПИСМО

Лауша Кошута писао Фрањи Деаку.

Пријатељу!

Допусти ми, да те овако ословим у име осећања на ону прошлост, која ми је у свима невољама дугог изгнанства, под сваки теретом родољубског јада и породичке туге увек светла остала.

Ми не бесмо само сродни у начелу, него и пријатељи, у племенитијем смислу речи, и то за оно лепше време мушавственог доба нашег, докле смо још једним правцем ишли по путању родољубске дужности.

Заједно смо стражарили над народним правима у очи одсудне 1848. године, кад оно као министри једногласно искасио од бечког двора и од владе, да се јавно призна и сачува законита самосталност и слобода отачбине наше, у сваком погледу; ту се јасно под разумев и самостална, независна и од сваког туђинског удметања слободна управа у Финансијским и војеним стварица.

И у том праведном искању заједно смо изјавили бечкој влади, да смо се у сагласности са целим народом непромењиво на то решили, да од самосталности угарског народа ни по коју цену и за даку не попустимо, и да на савезничко пријатељство с исто таким пријатељством, а на непријатељство с праведном накнадом одговоримо.

Брзо је кунуо час, кад нам је ваљало бирати, да ли да извршимо одлуку праведне накнаде, што смо је за непромењиву прогласили, или да без одбране примио самртни удар, што га је самовлаштина народном и државном животу отачбине наше наменила.

Ти си се повукао натраг, јер неси имао поверења у снагу народа нашег.

Ја сам стао у ред оних, што су, уздајући се у Бога, у праву своја, и у саме себе, са праведном накнадом одговорили на непријатељско нападање, онако као што смо заједно у име народа поручили били.

Није без икакве славе онај лист, што га је уметнуо мађарски народ одлуком овом у књигу повеснице. И ја да је изјавио испало за руком, да под теретом неправедног оружја једне туђинске веселне поколеба самопоздање у народу нашем, и да му с овим поколебаним самопоздањем руке умртви; — свет се ипак дивно јувашту, којим је брано прва своја; свет је имао симпатије спрам незаслужене пропасти његове, и она способност нашега народа за живот — код које је само мало издржања требало, па да буде успеха — толико је на сваки начин учинила, да је мађарски народ и после пропасти своје не само у политички сила, него и у осећањима народа, међу ове животне факторе уврћен, с којима се у напредку европске историје рачунати може, рачунати мора, и којима дођика историје обећава будућност, само ако сами себе не избришу из реда самосталних фактора повеснице.

Пријатељу, то је велики добит, и грех је напустити га! А народ, који је у стању био и у таким околностима извојевати овај пољај, бар толико заслужује, да му не очајавају вође снаги његовој, кад ваља бранити самосталност, и остварити права народна.

Како су нам се још онда у тренутку ове катастрофе разделили путове, осташе раздвојени за деветнаест година, да све до данас.

Мени је у део пало тумарање ван отачбине — а теби улога вође, окружена народним поштовањем, и поверењем одвећне главних стижја. Али с том улогом вође у део су ти пале и велике дужности, и огромна одговорност.

Пазљива точка и правац наш на раздвојеним путовима нашим, различни су, могао би рећи, да су противни један другом.

Но не можеш рећи, да сам ти на путу стојао; не можеш рећи, да сам се трудио, да ти правим тегаба, или да те забуним у рачуница твојим.

Али родољуб сам, па ми на срцу лежи судба народа мог. И због тог интереса, и у тој дужности непрестао сам пратио грађанску радњу твоју, кадикад с надом, много пута с бригом, а с пажљивошћу увек — али несам говорио.

Сад говорим, говорим теби, и то отворено, јер видим — и то са погледом расуђења, што је под теретом толиких година и патња сазрело, видим, да ће нам се народ на клизавом путу тог поступања од својих права у опасност, даље него у опасност, — у смрт сурвати.

Кад сам читао адресу од 1861. године, што је толико славе просуда на твоје име, тражио сам и нашао сам утеху у тој мисли, да нећеш ни по коју цену ни за даку попустити од самосталности народа и уставних права његових, што си их овако мушавствено и мудро разложио.

Јер сам га позивао као таковог, који с умереношћу ставља границе жељама својим, који озбиљно држи оног права, што га је тако промишљајући искао.

Мене — који сам држао, да се неке противности не могу изравнати, није задовољава она граница, што си је ти поставио; али то сам могао поћати, да ће наш, народ ако под твојим предвођењем мирним путем постигне оне границе, имати узрока, да се не усуђује нише на тако шта за цену тако великих датља; а ако не достигне оне границе, држао сам, да је отворено остало поље за будућност, јер неће бити никакво право жртвовано. — А сам си рекао, и уместо си рекао: да се право, што га сила отме, може натраг добити, и да је само оно изгубљено, чега се сам народ одрекао.

Мислим, да нећу погрешити ако кажем, да се тај велики, непријетни улив, што га имах на народне одлуке, последица оног гледишта, што си га 1861. године изабрао. Држим, да нећу погрешити, ако речем, да је кључ то годне моралне власти, што је у твојим рукама имао, у коме, што истинити непокареног народа држи, да ти, вођа његов на мирном путу, којим ће се народна права добити, још и сад на правом основу од год. 1861. стојиш.

Ал већ одавно не стојиш на том основу. Ти си са тачке поправка права ступио на склизано поље уступања права, и будући да свако гледиште има своју дођику, видим, да је на том пољу тако далеко дотерано, да с тешком тугом морам питати, шта је још остало од самосталности народне, чега би се још могло одрећи? шта је још остало од оних права, која су снага и гаранција за устанављивање живота, која по својственом положају отачбине наше много већу вредност имају, него што би могла имати у таким земљама, у којима владалац не влада, и другим државама, које дакле нису изложене тој опасности, да ће постати средствима туђих интереса.

Баш сад видим из листова шест предлога, што их је министарство 6. (18.) т. м. ради узаконења донело.

Седам се на елаборат за заједничке послове, што се има првим предлогом узаконити, који отачбини нашој одузима државни положај, па је са аустријском државом уједно државно тело стапа.

Дајем си рачуна о важности оних других пет законских предлога. У мађарским листовима, што у овом правцу твоје назоре заступају, видиш агитацију, која на то иде, да јупанијска установа — ова последња нада отачбини нашој — ослаби, да државно-политички положај свој изгуби, да постане простим административним биро-ом.

Све ово видећи и промишљајући, имах узрока да питам: какво битно државно право, каква уставна гаранција остаје још, којом би се народ наш за те жртве нећу да кажем темати, него бар минимално могао, да је још непрестано народ, да је још непрестано уставан?

Угарска војска декретује се за допуњујући део аустријске државне војске, и не само организација и управа, него још и употребење њено изузима се од одговорности угарског министра, и дају се на расположење државној влади, која није одговорна угарском земаљском сабору.

Право на прегледање и одобрење војеног буџета одузима се од угарског сабора, па се предаје заједничким делегацијама, и тако се подчињава туђинском уметању, гласању, и закључку.

Овим губи народ наш највећу, најпрактичнију гаранцију за уставан народни живот. Губи ону моћ, којом би могао оградити своје право, што може народима толико несрећа донети моћ, којом би могао међународне односе контролисати.

И не споминући друге наредбе у елаборату за заједничке послове, што су не само по државни живот и самосталност него и по материјално цветанье народно од штете, и сама ова два факта су довољна, па да свако увиди, да се Угарској одузимају сва она знатнија својства, што земљи једној држави облик дају; да Угарска, не говорећи у најглавнијим стварима слободно од сваког туђинског уметања и самостално радити, туђим интересима служи; да уг. министарство, осуђено на тако незнатну улогу, није више ни мало независно, и да угар. сабор поред уступања тих права једва може друго шта бити, него једна повећана јупанијска скупштина.

Ово су тако јасна — и никаквим легистичним умовањем необорива факта, да мислим, да би те увредно, кад бих само и помислио, да твоја зрела мудрост и родољубиво осећање твоје себи плузије праве о значењу тих уступања.

Ал ти — на жалост — немаш поверења у снагу народа, и тешки се тиме, да ће живот и оношности ублажити последице, усвајају жртвовање права, да би спасао оно, што мислиш да се може спасти, јер твоја се политика око тога окреће, да треба пријети оно, што се постићи даје, јер више се не може постићи.

Ал баш то је, против чега се у име права и политичке оградити морам.

Са таког гледишта метнути на коцку судбу народа, то је погрешка а није ни слободно.

Народ може носити уштедење, ал ни у каквим околностима не може губити наду на остварење права својих, и због тога што не може одмах остварити право своје, не сме га се својевољно, на веки одрећи.

Ал то је одрицање и погрешка, и то така погрешка, какву ни околности не извињавају.

Допусти ми, да те опоменем на прошлост.

Оно, што елаборат за заједничке послове жртвује такозваном државном интегритету, и вселми, то је у ствари исто оно, што се од нас 1848. године, пре него што ће Јелачић ухвати, као ултимат искао.

Брате, то беше ултимат! ултимат нама без обрабе, а пружен на врху оружја. И за подкрепљење тог ултимата распалише против нас страстан унутрашњи рат, а на границама нашим стајаху непријатељске чете у бојном реду.

И упркос тој опасности, је ли било у министарству, коме објавија чланови бесно, је ли било у сабору једног јединог гласа, који је за вредно држао, да се у пустињу у расправљање онога, што се од нас искало, а што се сад тако драговољно прима.

Није, цело министарство, ти и Етвеш исто тако, као и ја, дао и цео сабор одбацисмо с негодовањем неправедна исказања, која су од нас жедела народно самоубиство. Ти си се повукао натраг, Етвеш се склонило испред буре у стране земље; ја сам се на обрану одлучио; ал исказане уступке није потписао ни један од нас.

Доша је год. 1861. Аустријска сила била је овда још зацело јача него, него што је 1867. год. Шта си одговорио на поновљена исказања? Упућујем те на твоје собствене адресе. И овда си тако познавао прагматичну санкцију, као што је сад позивајеш; ал овда си се сетио и на 1790: 10. чл. па си на неправедно исказање одговорио са исказњем права, подпуног права.

Властник, издавач и уредник др. Свек. Милетић.

и у обзир заједничких одношаја (који могу постојати и међу земљама сасвим одељеним, па с тим више међу такима, које једног владоца признају), рекао си, да ће земља наша појединце код сваког случаја наредбе чинити самостално, као што је јој право њено приписује, до јално, као што је увек чинила.

И сад пристајеш на оно, о чему си онда знао, да нити се сме, нити се мора примити?

Сад носе Садове (Краљевградца), сад кажеш, да се мора примити, јер нема изгледа на више што?

Неноватио!

Ја, који држим, да код народа према владоцу његовом никад не сме и не мора бити одступања од права свог, трудан сам се, колико је човеку могуће, да помислим себе на твој гледишту, па опет не могу да откријем ни сенке од каквог морања; него видим то, да је мађарски народ баш онај тренутак изабрао, да у њему ојачава о подпуно остварењу државних права својих, у ком тренутку сви народи, од велике Инглеске, па до малог острва Крите осећају, да су дух времена, права времена, и политичне околности врло згодне за повраћање и развијање права.

Угарска се у оваким тренутцима одриче најскупоценијих државних права својих, па још на такав начин, одриче се да буде оруђе такој политици, која ће нам од суседа и на западу и на истоку непријатеље учинити; која немогућим чини дозвољено решење унутрашњег питања народности и изравнање са Хрватском, која отачбину нашу у европским зајетима, што се очекивао приближује, поставља за нишан надтичућим се сујетама властољубивих.

Па кад се упитам, шта ће добити народ наш за толика пожртвовања? видим, да добија дужност општег војовања за туђе интересе; хиљаду и неколико саотина милиона ворината државног дуга, па с тим и велике, несиесно гране порезе, код којих се у оваким околностима не може помислити ни на најмање олакшање.

И да би се веома пресипања напунило, видим то, да предлози закона, што их је министарство донело, још и оне бисерчице издају из закона од 1848. год., што су после оних граничних уступања још заостали.

Отачбини нашој, и баш нашој отачбини врло су нужне уставне гаранције. Јасно нам наглашава ову нужду собствено жалосно искуство наше, и опомена повестнице од три и по столећа. Као гаранцију уврстили смо у законе, и да се сабор не може распустити, док се буџет не определи. А уг. краљевско министарство оће и ту гаранцију да избрише из закона! А зашто? Зато, што може бити случајева, у којима ће ова гаранција притељивати власт, те се неће моћи ширити.

Тако беше народна гарда. Највећинија установа на свету спрам такве власти, која закон поштује. То је најбољи чувар реда личне сигурности, и безбедности имања, што их под одбрану самог народа ставља. Ал има у идеји ове установе нешто, чиме би се могла обуздати власт, да се не усуђује преко мере затезати жицу самосталства. И за то оће министарство народну гарду да избрише.

Ја неверујем да је то позив сабора, да уклања власти о пута оне препреке, што недају да се она до самовољства изроди. — Власт нема потребе за гаранцију, него народ; и ја држим, да дужност општег војевања, скопчана са влашћу располагања, што је изузето испод министарске одговорности, не чини потребном народну гарду у ствари гаранције.

Закон је нека политичка права дао становништву у војеној граници. Министарство — место да развија та права, као што би праведно и саветно било, оно у прикос правцу века нашег предлаже, да се избришу. И то баш онда, кад Хрватска, с којом је изравнање тако пожелано, држи, да гаранцију политичног положаја војене границе треба уврстити међу услове крунидбене дипломе.

У обште предлози закона, што их је министарство донело, тако су противни животним условима државног бића Угарске, толико се не сударају са оним политичким правцем, кога се наш народ кроз три и по столећа у срећи и у невољи непоколебиво држао, и коме има захвалити, што је још жив; тако се не слажу са правцем доба у ком живимо и са европским приликама; по значењу свом тако су опасни, тако неоправдани ни потребом ни моралем, ни положајем аустријске владајуће куће, нити изискивањем најпростије политичне рачунице, да се неможе довољно начудити томе, како се може наћи тако министарство, што сме у томе одговорност на себе примити, кад не бих знао, да му је унапред осигурано твоје споразумење, а чрез тебе и подпора саборске већине.

Полако се открива копрена са тајна бечких преговора. Тако ми се чини, да је то све већ намештено, и да је сабор само на то позван, да свршени факт региструје.

Ал ја у том факту видим народну смрт, и баш за то, што то видим, држим да ми је у дужности прекинути ћутање, не зато, да се препирем, него да те молећи позovem у име Бога отачбине и потомства, да погледиш око себе са погледом високог државника, и да помислиш о сталним последицама у које бацаш отачбину, која треба и онда да живи, кад су наше кости давно у прах претворене, отачбину, у којој морамо љубити не само пролазне тренутке садашњости, него и непримљиву прошлост, и будућност, што се приближује. — Не води народ до оне мете, на којој више не може бити господар од будућности своје.

Оседло сам у школи патња, која је тако богата у искуствима, оседло сам од терета година, од туге и жалости. Не говориш из мене лични интерес, ни раздраженост, нити каква манија да се важним правим. Ја, што се моје личности тиче, немам ништа да очекујем, немам ништа да желим ни од народа ни од живота. Ал у грудима ми живи са младом енергијом, и живиће до смрти моје осећање дужности према отачбини мојој.

Осећање те дужности, то ме побудило, да говорим. Опрати ми за љубав оног извора, одкуда ми речи изтичу.

Кад већ немогу собом у гроб понети утеху од успеха каквог, да бар понесем наду у бољу будућност отачбине моје.

Не наводи отачбину нашу на такве жртве, што би ме још и ове наје лажиле!

Знам, да је касандрина улога неблагодарна. Ал промисли, да је Касандра право имала!

Париз 10 маја 1867. Лауш Кошут.

(Оригинал овог писма послат је Франји Деаку, а аутентичан препис у исто време уредништву „Мађар Ужаша“, да га у свом листу штампа.)

— Сомбор 15. маја. Више њих представника србски бачке жупаније позвали су писмено све србске одборнике жупанијске од 1861. г. на конференцију, која ће се због предстојеће реставрације у Сомбору у дворани србске општине 21. маја о. г. после подне

у 4 сата држати. За бесплатне станове већ је поставио. У интересу је србском, да сви жупанијски одборници у жупанијској реставрацији учествују. 22. маја где ће инсталација великог жупана г. Н. Михајловића, а 23. маја и следећи дана држаће се реставрација.

Новије.

— 27. (15.) маја саопштен је сабору троједне краљевине највиши одпис, од 25. (13.) маја т. г., којим се тај сабор распушта, из узрока, што је већина истог сабора поставила захтевања, која, по гласу највишег одписа, не даду се испунити, и чине немогућим свако изравнање. На закључењу одписа обећава се, да ће се заступитиштво краљевина Хрватске и Славоније опет скоро сазвати. У овом броју нашег листа немамо места за цео споменути највиши одпис; али ћемо га у идућем броју од речи до речи саопштити.

— „Бендеп. белж“ саопштава следећи телеграм из Краја од 24. (12.) т. м.: „две нове битке биле су се у Киндији 15. (3.) и 16. (4.) маја, у Малавизи и у Милопотами; испале су обе на штету Турака. Омер паша иде на Хераклију, онустошавајући места кроз која пролази. Источне области острва устале су листом на оружје. Хришћанске чете од Апокороне почеле су ударати на Турке на источном пребрежју Суде.“

— Из Петрограда телеграфује 15. (27.) маја: „Цар, царица и в. кнегиња примили су у Царском Селу славенску депутацију. Цар је поздравно Србе речима: ми сматрамо Србе за нашу милу браћу. Ја се надам у Бога, да ћете најскорије доћи до боље будућности. Нека би дао Бог да се србске жеље скоро испуне. Славенима осталих рекао је цар: поздрављам вас као славенску браћу, на домаћем славенском огњишту. Ја се надам да ћете бити задовољни са дочеком у Петрограду и Москви. До виђења! Цар је представио депутиранима царску фамилију.“

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

М. П. Сисак, 14. маја. Поред падања цена ималисмо ове седмице слабу радњу; за иноземство се ништа неодоно, и обрт се само на мали потрошак наше околне ограничава.

Продато је: 3480 ваг. бан. и потиске шенице од 86, 87, до 88 ф по 6.35, 60, 70 до 6.75 на колдвор ставна. 2000 ваг. босанске кукурузе у транзиту по ф. 3.20, ф. 3, ф. 2.95. 700 ваг. босанске зоби транзито по ф. 1.46.

Течајем ове недеље имали смо повнше пута добру кишу са неугодним ладним ветром. — Воде за пловатбу добре. Довози слаби.

ЦЕНОВНИК ПЕШТАНСКЕ БЕРЗЕ. (од 16. маја.)

	ф	Пожунац
Шеница банатска	86—87	ф.6.15—6.25
„ „	88—89	ф.6.40—6.55
„ потиска	86—87	ф.6.20—6.35
„ „	88—89	ф.6.50—6.70
„ пештанска	85—86	ф.6.15—6.25
„ „	87—88	ф.6.40—6.60
„ „	81—82	ф.4.50—4.60
Наполица	—	—
Раж	77—80	ф.4.20—4.40
Јечам пиварски	69—70	ф.3.20—3.35
„ за храну	65—68	ф.2.80—3.—
Зоб	44—46	ф.1.65—1.75
Кукуруз банат. нов.	—	ф.3.15—3.25
Проја	—	ф.3.25—3.45
Репица кол.	—	ф.5.50—
„ банат	—	ф.—
Пасуљ	—	ф.5.80—6.—

КУРС ПАПИРА И ЗВЕЧЕЊЕГ НОВЦА.

Акције.	плаћено	вреде данас.
Комерцијална (трговачка) банка	500	675 675
Пештанске штедионице	63	1200 1225
Будимске	—	430 435
Старобудимске	40	65 70
Крунаши	—	—
Дукати	—	5.98
Наполеони	—	10.15 10.16
Енгл. суверени	—	12.68 12.72
Аустриско сребро	—	124.—
„ купони	—	124.75 125.—
Талири	—	1.87—1.87

Курс бечке берзе.

Акције народне банке	—	721—
5% металик	—	59.75
Зајам народни	—	70.—
Дукати	—	5.98

Стање воде 16. маја, 18° 3' над 0, опада.

ПЕШТАНСКИ ЗАВОД ЗА ОСИГУРАЊЕ

прима

обезбеђење од туче

јамчећи подпуно надналу штете, и од досадашњих опредељених премија за пићу марвену, све врсте ране и за репицу

ПОПУШТА ДЕСЕТ ПРОЦЕНАТА

што се однах при опредељавању премије одрачуна.

Подписана главна агенција препоручује се ПОЉОДЕЛСКОЈ ПУБЛИЦИ за примање ОБЕЗБЕЂЕЊА ОД ТУЧЕ за овогодишњу сезону, и нада се, да ће уз год споменути олакшицу бити почастована многобројним наручбинама.

Нови Сад, 12. априла 1867.

ГЛАВНА АГЕНЦИЈА У НОВОМЕ САДУ
пештанског завода за осигурање
АЛЕКС. АДАМОВИЋ.